

24.10.2017. URL: <http://oask.gov.ua/node/2956> (data zvernennia: 25.10.2017).

Стаття надійшла до редакції 21.11.2017 р.

V. A. Demianchuk

VERKHOVNA RADA OF UKRAINE AS THE SUBJECT OF THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF THE STATE ANTI-CORRUPTION POLICY

The article is focused on the scientific and theoretical study of the place and role of Verkhovna Rada of Ukraine in the field of the formation and implementation of anti-corruption policy of the state. It has been established that the activities of the Parliament are in the adoption of legislative acts; the ratification of international treaties, agreements on cooperation, conventions that become a part of Ukraine's legislation in the field of prevention and counteraction to corruption; determination of one person in the composition of the competitive commission on the election of NACP members; holding parliamentary hearings on the situation of corruption; approval and publication of an annual national report on the implementation of the principles of anti-corruption policy.

The author has studied the powers of the Committee on Corruption Prevention and Counteraction, which deals with the fight against corruption. It has been concluded that it is this Committee that carries out drafting activities, prepares, preliminarily examines issues assigned to the Parliament powers and performs control functions in the field of combating corruption.

Based on the analysis of regulatory base and law-enforcement practice, the author has offered to amend the Art. 52-1 of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" and withdraw persons who carry out counterintelligence and intelligence activities or claim to occupy such positions from the regulation scope of this Law.

Key words: *corruption, anti-corruption policy, Verkhovna Rada of Ukraine, Committee on Corruption Prevention and Counteraction, examination of regulatory acts.*

УДК: 340: 378.147

І. Ф. Хараберюш

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються особливості дистанційного навчання та можливості використання цієї форми для отримання юридичної освіти в Україні. Визначаються категорії фахівців-юристів, яким найбільш ефективно використовувати дистанційне навчання.

Ключові слова: *юридична освіта, форми навчання, інформаційні технології, дистанційне навчання.*

Постановка проблеми. Сучасне трактування освіти взагалі і юридичної освіти зокрема пов'язане зі стрімким розвитком різних напрямків науки та знань про людину. Нині спостерігається переосмислення поняття освіти, її ролі, значення і функцій, а також підвищується її соціальна роль. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. Тому удосконалення та перспектива освіти безпосередньо

залежать від прогресивних форм освіти, однією з яких є дистанційна освіта.

У пункті 1 статті 9 «Форми здобуття освіти» Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року визначається, що основними формами здобуття освіти є: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна [1, п. 1 ст. 9]. Законом України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року у пункті 1 статті 49 «Форми навчання у закладах вищої освіти» визначається, що навчання у закладах вищої освіти здійснюється за такими формами: очна (денна, вечірня); заочна (дистанційна) [2, п. 1 ст. 49].

Ми бачимо певні неузгодженості у визначенні форм надання освітніх послуг. Якщо у Законі України «Про освіту» дистанційна форма здобуття освіти виділена як самостійна, то у Законі «Про вищу освіту» вона є синонімом заочної форми освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою аналізу дистанційної освіти як нової форми організації навчального процесу, займалися А.Л. Абрамовський [3], А.А. Андреев [4], О.М. Карпенко [5], А.І. Кузьмінський [6], Є.В. Нелін [7], В.В. Олійник [8] та ін. Однак потребують окремого розгляду перспективи дистанційної форми отримання юридичної освіти в Україні.

Мета дослідження. Метою статті є визначення дистанційного навчання як окремої форми освіти та проблем, пов'язаних з впровадженням дистанційної форми отримання юридичної освіти та окреслення перспектив її розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Національною програмою «Освіта. Україна XXI сторіччя» передбачено забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес новітніх педагогічних технологій та науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного забезпечення освіти, входження України у трансконтинентальну систему комп'ютерної інформації.

Розвиток освітньої системи в Україні повинен призвести до:

- появи нових можливостей для оновлення змісту навчання та методів викладання дисциплін і розповсюдження знань;
- розширення доступу до всіх рівнів освіти, реалізації можливості її одержання для великої кількості молодих людей, включаючи тих, хто не може навчатись у вищих навчальних закладах за традиційними формами внаслідок браку фінансових або фізичних можливостей, професійної зайнятості, віддаленості від великих міст, престижних навчальних закладів тощо;
- реалізації системи безперервної освіти «через все життя», включаючи середню, довузівську, вищу та післядипломну;
- індивідуалізації навчання при масовості освіти.

Для досягнення зазначених результатів одним з напрямків може бути розвиток швидкими темпами дистанційної освіти, запровадження якої в Україні передбачено Національною програмою інформатизації [9].

Поява дистанційної освіти в Україні не випадкова, це закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов. У всьому світі дистанційна освіта існує, займає своє соціально-значуще місце в освітній сфері. Історія сучасної системи дистанційної освіти починається в період глобального розвитку інформаційних технологій та засобів комунікації з 50-х років минулого століття.

У своєму сучасному вигляді, дистанційна освіта реалізується через «мегауніверситети», що являють собою найкращі зразки глобальної системи освіти, і на долю яких припадає близько 7,8 % від усіх студентів на планеті. Мегауніверситети XXI ст. становлять один із вишів, ядром якого є науково-адміністративний центр, а на

периферії функціонує мережа навчальних центрів, об'єднаних гнучкою системою доставки освітніх ресурсів у містя перебування споживачів з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій [7, с. 37].

Розвиток дистанційної освіти в Україні розпочався значно пізніше, ніж у країнах Західної Європи та США і здійснювався за умов низького рівня інформатизації українського суспільства, незначної кількості оснащення комп'ютерною технікою навчальних закладів України та відсутності спеціалізованих методик дистанційного навчання. Теоретичні, практичні та соціальні аспекти дистанційної освіти були розроблені в нашій країні недостатньо. Кількість наукових організацій та вищих навчальних закладів України, які б активно розробляли або використовували відповідні курси дистанційного навчання теж була досить незначною [10, с. 41].

Безперечно, спираючись на досвід «мегауніверситетів», можна стверджувати, що система дистанційної освіти забезпечить загальнонаціональний доступ до освітніх ресурсів шляхом використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж і надання умов для реалізації громадянами своїх прав на освіту. Технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних технологій дистанційного навчання. Аналіз показав, що сьогодні дистанційно можна отримати у вищих навчальних закладах освіту з технічних, економічних, філологічних спеціальностей (32 навчальних заклада). Юридична дистанційна освіта представлена лише кількома вищими навчальними закладами (наприклад, Київський університет права НАНУ, Сумський державний університет), а також можливостями дистанційно вивчати окремі дисципліни. Тому, спираючись на Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні, характерними позитивними ознаками дистанційної освіти повинні стати:

- *гнучкість* – студенти/слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці;
- *модульність* – в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип; кожний окреми курс створює цілісне уявлення про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам;
- *паралельність* – навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності;
- *велика аудиторія* – одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості студентів/слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами;
- *економічність* – ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні призвести до зниження витрат на підготовку фахівців;
- *технологічність* – використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір;
- *соціальна рівність* – рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу;
- *інтернаціональність* – можливість одержати освіту у навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном;

- *нова роль викладача* – дистанційна освіта розширює і оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій;

- *якість* – якість дистанційної освіти за рахунок залучення найкращих викладачів і використання найсучасніших навчально-методичних матеріалів, введення спеціалізованого контролю якості дистанційної освіти на відповідність її освітнім стандартам.

Але ми повинні враховувати і певні недоліки, як то: 1) дистанційна освіта більш тривала та менш ефективна у порівнянні з очною за рахунок відсутності у студентів необхідної самодисципліни та мотивації; 2) ускладнена ідентифікація дистанційних студентів; 3) недостатній безпосередній контакт між персональним викладачем та дистанційним студентом через надзвичайну професійну завантаженість вітчизняних педагогів; 4) складність об'єктивної оцінки знань студентів [11, с. 363–364].

Для забезпечення зазначених потреб, а також системності, комплексності і узгодженості дій у реформуванні освітньої системи у напрямку встановлення дистанційної освіти необхідно створення, впровадження і розвиток національної системи дистанційної освіти в Україні (НСДО).

Соціальне значення НСДО полягає у можливості позитивного впливу на вирішення таких проблем як:

- підвищення рівня освіченості суспільства і якості освіти;
- реалізація потреб населення в освітніх послугах;
- підвищення соціальної і професійної мобільності населення, його підприємницької і соціальної активності;
- збереження та поновлення знань, кадрового і матеріально-технічного потенціалу, що накопичені вітчизняною системою освіти;
- формування єдиного освітнього простору в рамках усього світового співтовариства.

Для нашого дослідження потрібно чітко усвідомлювати, що створення і розвиток НСДО орієнтується на наступні соціальні групи:

- учні старших класів, бажаючи одержати додаткові знання паралельно з навчанням у школі;
- особи, які готуються до вступу у вищі навчальні заклади;
- молодь, яка не має можливості одержати високоякісні освітні послуги в традиційній системі освіти із-за обмеженості пропускнуої спроможності цієї системи, необхідності суміщення навчання з роботою, географічної віддаленості від обласних центрів і престижних навчальних закладів;
- особи, які мають медичні обмеження для одержання регулярної освіти;
- військовослужбовці, які звільняються зі Збройних Сил України і члени їхніх родин;
- військовослужбовці строкової служби Збройних Сил України, МВС України та прикордонних військ України;
- фахівці конверсійних підприємств, які підлягають звільненню;
- безробітні;
- керівники державних органів управління різних рівнів;
- студенти, які бажають одержати другу паралельну освіту;
- особи, які бажають одержати післядипломну освіту;
- особи, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі;
- українсько- та російськомовні громадяни зарубіжних країн.

З іншого боку ми повинні також чітко визначити особливості та перспективи розвитку вищої юридичної освіти в Україні та зрозуміти як це корелюється з системою дистанційної освіти, яка будується в державі, наскільки вона спроможна покращити якість підготовки юристів і для якої групи населення дистанційна юридична освіта найбільше підходить.

Починаючи розглядати це питання, ми повинні зрозуміти, що популярність юридичної професії та відсутність чітких критеріїв визначення затребуваності таких фахівців спричинили хаотичне збільшення кількості вищих навчальних закладів з підготовки юристів. Натомість слабкий зв'язок вищої юридичної освіти з ринком праці спричинив занепокоєння із цього приводу на державному рівні, внаслідок чого Кабінетом Міністрів України було затверджено «Програму розвитку юридичної освіти на період до 2005 р.» [12]. Ця програма вперше порушила питання саме кваліфікованої юридичної освіти. Перелік окреслених цим нормативним актом завдань, зокрема щодо розроблення та впорядкування керівної нормативно-правової бази організації діяльності вищої юридичної освіти, оптимізації системи вищих навчальних закладів з підготовки юристів, розроблення стандартів для відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів, запровадження нових спеціалізацій відповідно до потреб юридичної практики, а також вироблення механізму забезпечення місцями для проходження практики або працевлаштування випускників юридичних спеціальностей, на жаль, залишаються актуальними й донині.

Також Програмою розвитку юридичної освіти була передбачена необхідність заходів до розвитку і впровадження сучасних інформаційних технологій навчання, створення локальних інформаційних мереж, навчальних курсів в електронній формі, що створює, на нашу думку, певну базу для дистанційного отримання юридичної освіти.

Окремі проблеми якісного складника вищої юридичної освіти виявляли дослідники різних галузей права. Так, автори комплексної наукової праці «Еволюція етосу юриста в Україні (історичний та соціально-психологічний нарис)» [13] звертали увагу на проблему певної несумісності юридичної освіти за заочною чи дистанційною формами навчання, закритість юридичної освіти, що полягає в низькому рівні обміну міжнародним досвідом, відірваність юриспруденції від інших дисциплін, яка передусім стосується тих випадків, коли фахівець певної галузі права не володіє деталями її економічного чи політологічного складника та ін. Ще однією причиною недосконалості вищої юридичної освіти України науковці вважають надмірну затеоретизованість вітчизняної правової освіти, що характеризується недостатнім володінням випускниками юридичних спеціальностей практичними навичками та формами і методами діяльності юриста [14, с. 279].

Ми вважаємо, що на сучасному етапі дистанційна юридична освіта найбільш ефективно може використовуватись для підготовки фахівців рівня магістр, а також в системі підвищення кваліфікації. Такі фахівці мають сильну мотивацію, можуть працювати самостійно, знають для чого потрібно вчитись і, в більшості своїй, працюють за фахом і не мають можливості приїжджати до навчального закладу.

Щоб система дистанційної освіти зайняла гідне місце в системі освіти України, потрібно, передусім, створити глобальну комп'ютерну мережу освіти й науки, оскільки саме комп'ютер дає змогу отримувати навчальний матеріал, є водночас і бібліотекою, і центром довідкової інформації, і комунікативним центром, що робить його одним з учасників реалізації програми безперервної освіти в Україні.

Висновки. Отже, дистанційна освіта є самостійною формою навчання і має властиві тільки такій формі навчання переваги та недоліки. При цьому вона здатна забезпечити вимоги державного стандарту вищої освіти для певної категорії фахівців-

юристів, а також перехід від індустріального до інформаційного суспільства. Це, в свою чергу, потребує системної державної підтримки – створення, впровадження і розвиток національної системи дистанційної юридичної освіти в Україні, яка стане частиною освітньої системи України та буде інтегруватись в Європейський та світовий освітній простір.

Список використаної літератури

1. Про освіту: Закон України від 5.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38-39. – Ст. 380. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 5.09.2017 № 2145-VIII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2017. – № 38-39. – St. 380.

2. Про вищу освіту: Закон України від 1.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy 1.07.2014 № 1556-VII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2014. – № 37-38. – St. 2004.

3. Абрамовский А.Л. Дистанционное образование на современном этапе развития российского высшего образования : дис. ... канд. соц. наук : 22.00.06 / А.Л. Абрамовский ; Тюменский государственный нефтегазовый университет. – Тюмень, 2014. – 203 с. Abramovskij A. L. Distancionnoe obrazovanie na sovremennom jetape razvitija rossijskogo vysshego obrazovanija : dis. ... kand. soc. nauk : 22.00.06 / A.L.Abramovskij ; Tjumenskij gosudarstvennyj neftegazovij universitet. – Tjumen', 2014. – 203 s.

4. Андреев А.А. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация / А.А. Андреев, В.И. Солдаткин. – М. : Издательство МЭСИ, 1999. – 196 с. Andreev A.A. Distancionnoe obuchenie: sushhnost', tehnologija, organizacija / A.A. Andreev, V.I. Soldatkin. – M. : Izdatel'stvo MJeSI, 1999. – 196 s.

5. Карпенко О.М. Роль мегауниверситетов в развитии дистанционного образования / О. М. Карпенко, М. Д. Бердшадская, Ю. А. Вознесенская // Тр. Совр. гуманитар. акад. – 2008. – № 8. – С. 36–54. Karpenko O.M. Rol' megauniversitetov v razvitii distancionnogo obrazovanija / O.M. Karpenko, M.D. Berdshadskaja, Ju.A. Voznesenskaja // Tr. Sovr. gumanitar. akad. 2008. – № 8. – S. 36-54.

6. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / А.І. Кузьмінський. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2011. – 486 с. Kuzminskyi A.I. Pedagogika vyshchoi shkoly : navch. posib. / A.I. Kuzminskyi. – 2-he vyd., ster. – K. : Znannia, 2011. – 486 s.

7. Нелін Є.В. Вища дистанційна освіта в Італії: проблеми, сучасність і перспективи розвитку / Є.В.Нелін // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 2. – С. 36-41. Nelin Ye.V. Higher distance education in Italy: the problems, the present and development prospects // Ukrainskiy pedagogichny zhurnal. – 2016. – № 2. – S. 36-41.

8. Олійник В.В. Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти і навчання: монографія / В. В.Олійник. – К.: Міленіум, 2003. – С. 390-393. Oliynyk V.V. Organizatsiyno-pedagogichni osnovy dystantcinoi osvity i navchannya: monografiya / V.V.Oliynyk. – K.: Milenium, 2003. – S. 390-393.

9. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затверджена Постановою МОН України від 20 грудня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>. Kontseptciya rozvytku dystantcinoi osvity v Ukraini, zatverdzhena Postanovoyu MON Ukrainy vid 20 grudnya 2000 r. [Elektronnyu resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.

10. Олійник В.В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті: організаційно-науковий аспект / В.В. Олійник, В.О. Гравіт // Післядипломна освіта в Україні. – 2001. – № 1. – С. 39–44. Oliynyk V.V. Dystantcayne navchannya v pislyadyplomniy pedagogichniy osviti: organizatsiyno-naukovyy aspekt / V.V.Oliynyk,

V.O.Gravit // *Pislyadyplomna osvita v Ukraini*. – 2001. – № 1. – S. 39 – 44.

11. Адамова І.З. Дистанційна освіта: стан та проблеми / І.З. Адамова, Д.В. Кучерява // *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. – 2013. – Вип. 1. – С. 361–364. Adamova I.Z. Dystantciyna osvita: stan ta problemy / I.Z.Adamova, D.V/Kucheryva // *Visnyk Chernivets'kogo torgovelnо-ekonomichnogo instytutu. Ekonomichni nauky*. – 2013. – Вип. 1. – S. 361–364.

12. Про затвердження Програми розвитку юридичної освіти на період до 2005 року (за станом на 20.04.2015 р.): Постанова Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344-2001-%D0%BF>. Pro zatverdzhennya Programy rozvytku yurydychnoi osvity na period do 2005 roku (za stanom na 20.04.2015 r.): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344-2001-%D0%BF>.

13. Еволюція етосу юриста в Україні (історичний та соціально-психологічний нарис) / [Л.В. Анучина, Д.О. Вовк, Ю.М. Грошевий та ін.]; за ред. В.О. Лозового та В.О. Румянцева. – Х.: Право, 2011. – 264 с. Evolyutsiya etosu yurysta v Ukraini (istorychnyi ta sotcialno-psykhologichnyi narys) / [L.V.Anuchina, D.O/Vovk, Yu.M.Groshovy ta in.]; za red. V.O.Loizovogo ta V.O.Rumyantseva. – Kh.: Pravo, 2011. – 264 s.

14. Воронцова К.В. Стан дослідження розвитку вищої юридичної освіти незалежної України / К.В.Воронцова // *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ Серія Філологія Педагогіка Психологія*. – 2015. – Випуск 31. – С. 275-281. Vorontcova K.V. Stan doslidzhennya rozvytku vyshchoi urydychnoi osvity nezalezhoi Ukrainy / K.V.Vorontcova // *Naukovyi visnyk kafedry Unesco KNLU Seriya Filologiya Pedagogika Psikhologiya*. – 2015. – Vypusk 31. – S. 275-281.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2017 р.

I. F. Haraberjush

PROBLEMS AND PROSPECTS OF REMOTE JURIDICAL EDUCATION IN UKRAINE

In article features of remote training and possibility of use of this form for juridical education reception in Ukraine are considered. It is underlined that modern interpretation of formation in general and juridical education in particular is connected with a prompt development of education. This development occurs on the basis of new progressive concepts, introduction in teaching and educational process of the newest pedagogical technologies and scientifically-methodical achievements, creation of new system of information support of formation, occurrence of Ukraine in transcontinental system of the computer information. Therefore improvement and formation prospect directly depend on progressive forms of the formation one of which is remote formation. Affirms that remote formation is independent mode of study and has advantages inherent only in such mode of study and lacks. Categories of experts-lawyers which can use remote training most effectively are allocated. The requirement of system state support – creation, introduction and development of national system of remote juridical education in Ukraine which becomes a part of educational system of Ukraine is underlined and will be integrated into the European and world educational space.

Key words: *juridical education, modes of study, information technology, remote training.*